

Nasz rynek jest zalany różnymi rodzajami farb. Wydaje się, że wystarczy pójść do specjalistycznego sklepu, a tam już uzyskamy fachową pomoc. Jednak jeśli nie chcemy buba, lepiej zapoznać się z podstawowymi właściwościami farb. Ułatwi nam to wybór. Nawet bowiem bardzo podobne wyroby tego samego producenta mogą się nieznacznie różnić pewnymi, istotnymi dla nas, cechami.

Jecek Siemieniuk

Składniki farb

— pigment

— spoiwo

— rozpuszczalnik

WAŻNE dla FARB

Nie istnieją farby uniwersalne. Nie ma takich, które dają dobre efekty estetyczne na każdym podłożu i w dowolnych warunkach. Do każdego rodzaju podłoża należy więc zastosować inny rodzaj farby. Najczęściej mamy do czynienia z malowaniem podłoży: otynkowanych lub betonowych, drewnianych i drewnopochodnych, stalowych i żeliwnych, wykonanych z metali nieżelaznych.

Przy wyborze materiałów i technologii malarskich musimy również uwzględnić stan powierzchni przeznaczanej do malowania, jej usytuowanie oraz sposób użytkowania.

Należy dodać, że poszczególne materiały różnią się sposobem nakładania, niezbędnej wstępnej obróbki podłoża, a także walorami ekologicznymi oraz higienicznymi zarówno w trakcie malowania, jak i podczas późniejszego użytkowania wykonywanych powłok.

Z czego składa się farba

Składnikami każdej farby są:

- **pigment** – podstawowym jego zadaniem jest nadanie farbie odpowiedniego koloru. Oprócz tego decyduje o tym, w jakim stopniu farba przyczynia się do pokrycia różnic w odcieniu podłoża. Ta zdolność zależy od wielkości cząstek pigmentu, jego ilości oraz grubości warstwy farby nakładanej na podłoże. W przypadku wyrobów do metalu (przeważnie stali) pigmenty zabezpieczają malowaną powierzchnię także przed korozją;
- **spoiwo** – wiąże cząstki pigmentu i spaja farbę z podłożem, decyduje o przyczepności, odporności na czynniki mechaniczne, chemiczne i atmosferyczne;
- **rozpuszczalnik** – nadaje spoiwom płynną konsystencję, ułatwia nakładanie farby, odparowuje podczas schnięcia.

Od proporcji pigmentu i spoiwa zależy, czy powłoki malarskie będą matowe, półmatowe, jedwabiste, półbłyszczące i błyszczące.

Farby mogą zawierać też substancje przyspieszające wysychanie, ułatwiające nakładanie i rozprowadzanie, czy poprawiające odporność na płowienie, a także dodatki grzybo-, bakterio- i pleśniobójcze.

Dobra farba

Dobra farba to taka, która zachowuje swój wygląd przez kilka lat po malowaniu, nie żółknie, nie blaknie, nie odpada ani nie pęka. Powinna być także odporna na uszkodzenia mechaniczne, a co najważniejsze – bezpieczna dla ludzi i otoczenia.

To, czy farba jest dobra czy zła, okazuje się czasem podczas malowania, ale najczęściej dopiero po wyschnięciu lub w trakcie eksploatacji. Ponieważ nie da się tego przewidzieć podczas zakupu, najbezpieczniej zdecydować się na wyrób

znanego producenta, cieszącego się na rynku dobrą opinią.

W sklepie możemy jedynie otworzyć wiaderko z farbą i się jej przyjrzeć. Na powierzchni nie powinno być zaschniętego kożucha ani grudek. Powinna mieć taką konsystencję, aby nie było konieczne dodawanie rozcieńczalnika (dodaje się go do farby, która zgęstniała wskutek długiego i niewłaściwego przechowywania, oraz wtedy, gdy ma służyć jako warstwa pokładowa pod właściwą warstwą dekoracyjną).

Kolory

Kupując farby gotowe możemy wybrać kolor katalogowy, który jest określony seryjnie przez producenta. Zdarza się czasami, że odcienie farb poszczególnych serii nieco się różnią. Jeśli więc zakupione preparaty mają inny numer serii, to aby uzyskać jednolity kolor, musimy je zmieszać (w stosunku 1:1).

Można także kupić farby w kolorze, którego nie ma w katalogu. Producenci oferują **komputerowe mieszanie farb** (tzw. **tinting**), które pozwala uzyskać dowolny kolor wskazany przez klienta. Do barwienia używa się farb bazowych, dzięki którym możliwe jest uzyskanie odcieni o różnej głębokości barwy – pastelowej, jasnej lub nasyconej. Tak przygotowane farby są, niestety, droższe, dlatego warto zapytać, czy nie ma interesującego nas odcienia wśród tańszych wyrobów gotowych.

Oczywiście, możemy samodzielnie użyć barwnika, ale uzyskany efekt nie zawsze będzie zadowalający. Jest to szczególnie ryzykowne, gdy ilość potrzebnej

Tajemnicze RAL i NCS

Są to systemy barw stosowane w ustalaniu kolorystyki wyrobów. System RAL zawiera około 1700 kolorów; każdy ma czterocyfrowy symbol określający jego pozycję na kole barw systemu. RAL został stworzony przez Niemiecki Instytut Jakości i Oznakowania. Z kolei system NCS jest naturalnym systemem barw opartym na percepcji ludzkiego oka. Jest to dzieło Skandynawskiego Instytutu Barwy w Sztokholmie. Zawiera około 1750 kolorów o symbolach literowo-cyfrowych. W odróżnieniu od RAL jest stale rozszerzany o coraz to nowsze odcienie. Te systemy są podstawą do opracowywania przez producentów firmowych wzorników kolorów.

Zanim kupisz farbę, upewnij się, jakie ma przeznaczenie: nadaje się do malowania na zewnątrz czy wewnątrz.

farby jest duża. Zazwyczaj nie da się wtedy wymieszać od razu całości. Poszczególne partie z każdego kolejnego mieszania będą zawsze nieco różnić się odcieniem.

Różne wyroby, różne właściwości

Ze względu na pełnioną funkcję farby dzieli się na:

- **podkładowe** – poprawiają właściwości podłoża, chronią je przed działaniem czynników niszczących oraz zwiększają przyczepność farb nawierzchniowych;
- **nawierzchniowe** – przeznaczone do ostatecznego malowania;
- **emalie** – farby nawierzchniowe o wysokich właściwościach dekoracyjnych, zawierające dużą ilość spoiwa i dobre jakościowo pigmenty.

W zależności od zastosowanego rozcieńczalnika farby dzieli się na:

- **wodne** – rozpuszczalnikiem jest woda, która podczas wysychania odparowuje w postaci pary wodnej, dzięki czemu farby te są mało szkodliwe dla zdrowia. Są także niepalne i mają krótki okres karencji – zwykle 1-2 dni, do zaniku zapachu;
- **rozpuszczalnikowe** – oparte na lotnych rozpuszczalnikach (np. benzyna lakiowa), które podczas wysychania szybko odparowują. Farby te mają dłuższy okres karencji (3-6 tygodni), emitują substancje szkodliwe dla zdrowia.

Farby – funkcje

- podkładowe
- nawierzchniowe
- emalie

Farby – rozcieńczanie

- wodne
- rozpuszczalnikowe

Wdychanie oparów farb rozpuszczalnikowych (szczególnie podczas malowania natryskowego) jest niebezpieczne dla zdrowia. Podczas malowania zalecane jest założenie maseczki ochronnej na nos i usta, odpowiedniego ubrania oraz rękawic. W przypadku zabrudzenia skóry miejsca te należy umyć wodą z mydłem lub specjalną pastą.

(fot. Benjamin Moore)

Każda farba, niezależnie od tego, czy jest wodna czy rozpuszczalnikowa, ma pewne charakterystyczne właściwości, które decydują, na jakim podłożu i w jakich warunkach można ją stosować. I tak mamy do wyrobu farby:

- **przepuszczalne** – umożliwiające swobodne odparowanie wilgoci z podłoża; stosuje się je do malowania chłonnych powierzchni, np. świeżych ścian, które choć powierzchniowo wydają się suche, jeszcze długo odparowują wilgoć z zaprawy i tynku, albo starych ścian, w których występuje niebezpieczeństwo pojawienia się wilgoci;
- **nieprzepuszczalne** – tworzą na powierzchni rodzaj błony (bariery dla wody i pary wodnej), maluje się nimi np. łazienki, pralnie i kuchnie. Można ich używać tylko na fragmentach powierzchni najbardziej narażonych na wilgoć;
- **zmywalne** – odporne na wodę i ścieranie. Mają w składzie więcej spoiwa, np. akrylowego lub lateksowego, co zwiększa ich przyczepność do malowanej powierzchni, a barwniki są odporne na działanie wody. Sprawdzają się w kuchniach, łazienkach, przedpokojach i pokojach dziennych. Farby do pomieszczeń o podwyższonej wilgotności zawierają dodatki chemiczne zabezpieczające przed możliwością pojawienia się pleśni i grzybów;
- **jednowarstwowe** – to skoncentrowane roztwory spoiw oraz pigmentów, którym różne dodatki nadają płynność wystarczającą do malowania. Można nimi jednowarstwowo pokrywać elementy już wcze-

śniej pomalowane farbą o takim samym, lub nieco jaśniejszym odcieniu. W innych przypadkach, w celu uzyskania powłoki o jednolitej, intensywnej barwie powinniśmy malować nimi dwukrotnie. Są bardzo wydajne (często o 50-100% bardziej, niż inne farby), gęste, ale łatwo się rozprzewadniają i nie pozostawiają smug. Nie powinno się ich rozcieńczać, bo wtedy maleje siła krycia malowanej powierzchni;

- **niekapiące** (zwane też tiksotropowymi) – mają postać rzadkiej galaretki. Bardzo dobrze rozprzewadniają się na malowanej powierzchni. Po nabraniu na pędzel lub wałek nie spływają i nie skapują. W czasie malowania nie chlapią i nie przyskają. Po pomalowaniu nie spływają z podłoża, co pozwala nakładać je nieco grubszą warstwą, niż inne farby. Są doskonałe dla niedoświadczonych malarzy, skracają czas malowania. Nie wolno ich mieszać ani rozcieńczać, ponieważ tracą wówczas swoje właściwości;

- **szybkoschnące** – używane do malowania drewna i metalu. W krótkim czasie można nimi kilka razy pomalować tę samą powierzchnię bez ryzyka uszkodzenia powłoki. W ich skład wchodzi lotne (i bardzo szkodliwe) rozpuszczalniki, lub duża ilość tzw. sykatyw (zwanych też suszkami), które umożliwiają szybkie zasychanie. Suszki są zazwyczaj używane w ekologicznych wyrobach wodorozcieńczalnych;

- **trzy w jednym** (grunt, podkład i dekoracja) do stali. Skład emalii pozwala na zwiększenie grubości pojedynczej warstwy powłoki bez ryzyka, że będzie ona później pękać. Emalie bezpodkładowe stosuje się do malowania nowych oraz renowacji starych i lekko zużytych powłok,

(fot. Beckers)

(fot. Dulux)

na których pojawiła się korozja. Dodatki antykorozyjne oraz spoiwo tworzą bardzo szczelną powłokę zmniejszającą dostęp pary wodnej i tlenu do powierzchni metalu, spowalniają procesy korozyjne. Można nimi (bez wcześniejszego pokrycia gruntem antykorozyjnym) malować elementy z cienką i związaną z podłożem warstwą rdzy.

Wybierając farbę powinniśmy zwrócić uwagę na aspekty ekologiczne, higieniczne i wytrzymałościowe. Gdy trzeba coś pomalować w zamkniętym, słabo wietrzonym pomieszczeniu dobrze jest wybrać farbę wodorozcieńczalną, powodującą minimalną emisję lotnych węglowodorów. Kiedy jednak wypadnie jakaś praca przy mroźnej pogodzie, farby te trzeba uznać za nieprzydatne. W pomieszczeniach wilgotnych, gdzie wolno schnie zarówno woda jak i rozpuszczalniki, najwygodniej jest stosować dwuskładnikowe farby chemoutwardzalne. Jeżeli zależy nam na szybkim schnięciu powłok, bezkonkurencyjne okazują się materiały nitrocelulozowe.

W każdym przypadku stosowanie rozpuszczalnika, farby, sposób malowania i suszenia powłok muszą być zgodne z instrukcją jej producenta.

Na opakowaniu farby znajduje się wiele i przydatnych informacji:

- jaki materiał można nią malować;
- jaka jest jej wydajność, czyli ile metrów kwadratowych powierzchni można pomalować jednym litrem farby;
- ile warstw trzeba nałożyć;
- jak długo schnie jedna warstwa farby;
- jaki jest termin przydatności farby do użycia;
- jaki rozpuszczalnik można stosować;
- czy wymaga stosowania farby gruntującej lub podkładowej, a jeśli tak to jakiej;
- czy można ją stosować wewnątrz czy na zewnątrz budynku. ■

Dokumenty dla farb

Obecnie każda farba, która jest na rynku, ma ocenę higieniczną, aprobatę techniczną i deklarację lub certyfikat zgodności z tą aprobatą lub polską normą. W Unii Europejskiej obowiązuje karta bezpieczeństwa, która jest deklaracją producenta dotyczącą jakości produktu. W karcie tej oprócz procentowego składu farby, można znaleźć informacje, co zrobić, jeśli podczas stosowania farba przyśnie nam na przykład w oko.

(fot. Dekorall)

Cechy farb wodnych i rozpuszczalnikowych

- przepuszczalne
- nieprzepuszczalne
- zmywalne
- jednowarstwowe
- niekapiące
- szybkoschnące
- trzy w jednym

